

اسلام در دوره نخستین

قرآن، حدیث، سیره، جامعه باستان متأخر

دومین مدرسه تابستانه از سری رویدادهای انعکاس

سوم تا هجدهم شهریور ۱۴۰۱

ثبت نام در مدرسه تابستانی از اینجا:

www.inekas.org

درباره مدرسه تابستانی

انعکاس، با همکاری مؤسسه مطالعات عربی و اسلامی دانشگاه اکستر (انگلیس) و پژوهشگاه میان رشته‌ای مطالعات قرآنی دانشگاه شهید بهشتی، مدرسه تابستانه حاضر را با موضوع «اسلام در دوره نخستین» میزبانی می‌کند.

این مدرسه تابستانه از سوم تا هجدهم شهریور هر پنج شنبه و جمعه بعد از ظهر (به وقت ایران) برگزار خواهد شد.

این مدرسه قصد دارد زمینه آشنایی علاقمندان به مباحث مربوط به مطالعات قرآنی را با آخرین پژوهش‌ها در حوزه تاریخ قرآن، اسلام و جامعه متأخر باستان و نخستین مکتوبات در اسلام (حدیث، سیره و تفسیر) به طور اجمالی فراهم سازد.

مطالب ارائه شده به دو زبان فارسی و انگلیسی خواهد بود و بر این اساس شرکت کنندگان علاقمند به مطالعات اسلامی یا مطالعات خاور میانه می‌توانند از این دوره به منظور ارتقای زبان تخصصی انگلیسی در این حوزه بهره ببرند.

سخنرانان مدعو (ترتیب بر اساس الفبا)

نورا اشمید	خداداد رضاخانی	بهنام صادقی	خوان کول	آلا وحیدنیا
ایهاب بدوی	سجاد رضوی	مارین فن پوتن	محسن گودرزی	
هادی تقوی	احسان روحی	محمد قندهاری	ایلکا لینست	
نجم حیدر	هولگر زلنتین	سیف‌الدین کارا	سعدالله نصیری قیداری	
طلوع خادم‌الشریعه	النور سلار	مرتضی کریمی نیا	نصرت نیلساز	

اکستر

انعکاس

بهشتی

فهرست مطالب

برگزارکنندگان	صفحه ۲
اطلاعات رویداد	صفحه ۳
رویکردهای آموزشی	صفحه ۴
برنامه در یک نگاه	صفحه ۵
برنامه زمانبندی	صفحه ۶
افتتاحیه (پنج شنبه، ۳ شهریور)	صفحه ۶
روز اول (پنج شنبه، ۳ شهریور)	صفحه ۷
روز دوم (جمعه، ۴ شهریور)	صفحه ۸
روز سوم (پنج شنبه، ۱۰ شهریور)	صفحه ۱۰
روز چهارم (جمعه، ۱۱ شهریور)	صفحه ۱۱
روز پنجم (پنج شنبه، ۱۷ شهریور)	صفحه ۱۲
روز ششم (جمعه، ۱۸ شهریور)	صفحه ۱۳
سخنرانان مدعو	صفحه ۱۴

مدرسه تابستانه

برگزار کنندگان

برپایی مدرسه تابستانی انعکاس، مرهون تلاش مشتاقانه یکایک سخنرانان و مجریانی است که دعوت ما را از سر لطف پذیرفتند. همکارانی از مجموعه انعکاس، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه اکستر در کنار یکدیگر برای هماهنگی این مدرسه و فراهم آوردن بستری برای آشنایی با روش‌ها و دستاوردهای نو در زمینه مطالعات تطبیقی کوشیده‌اند.

پژوهشکده مطالعات میان رشته ای قرآن دانشگاه شهید بهشتی

قاسم درزی
علیرضا طالب پور
هیئت اجرایی

مؤسسه مطالعات عربی اسلامی دانشگاه اکستر

سجاد رضوی
هیئت اجرایی

مجموعه انعکاس

محسن فیض بخش
محمد قندهاری
فرهاد قدوسی
محمد باقری
محمدسجاد انتظاری
محمدحسن فیروزبه
محمدرضا معینی
مهدی صالح
امیررضا حقیقت خواه

مدرسه تابستانه

اطلاعات رویداد

سوم تا هجدهم شهریور ۱۴۰۱ (پنجشنبه‌ها و جمعه‌ها)

تاریخ

دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه اکستر

گواهی شده توسط

فارسی، انگلیسی

زبان

دوره مجازی در بستر پلتفرم زوم

محل

info@inekas.org

راه تماس

www.inekas.org

www.t.me/Inekas

www.twitter.com/InekasSchool

www.instagram.com/InekasSchool

https://www.aparat.com/inekas

مدرسه تابستانه

رویکردهای آموزشی

رویداد بین‌المللی

این برنامه با همکاری دانشگاه اکستر برگزار شده و در آن، تمامی ارایه‌کنندگان که از ۸ کشور گرد هم آمده‌اند، پیش از این، تلاش خود برای حل مسائل علمی مرتبط با اسلام متقدم و قرآن را در مجلات یا مجامع بین‌المللی معتبر عرضه کرده‌اند.

نوآورانه و میان‌رشته‌ای

این دوره به دنبال خوانش تاریخ قرآن و اسلام با استفاده از رویکردهای میان‌رشته‌ای و روش‌های نوین است. برخی از این رویکردها عبارتند از: نسخه‌شناسی، سبک‌سنجی (استایلمتری)، نقد ادبی، نقد متنی و نقد منبع.

آشنایی با زبان تخصصی

شرکت در ارائه‌های تخصصی حوزه مطالعات تاریخی اسلام و قرآن به همراه مرور مقالات مرتبط، می‌تواند برای آن دسته از علاقه‌مندان مطالعات اسلامی زمینه‌ای را فراهم آورد تا زبان انگلیسی تخصصی خود را تقویت کنند.

شبکه‌سازی و ایجاد ارتباطات

در این دوره، تمامی شرکت‌کنندگان، می‌توانند در گروه تلگرامی مرتبط با دوره عضو شده و به بحث و گفتگو و شبکه‌سازی با دیگر پژوهشگران بپردازند و علاوه بر ایجاد ارتباطات تازه، از محتواهای تکمیلی اختصاصی دوره استفاده کنند.

برنامه

روز اول

۳ شهریور، پنج شنبه

نصیری قیداری، سجاد رضوی، زلنتین، نیلساز، اشیمت

روز دوم

۴ شهریور، جمعه

صادقی، فن پوتن، وحیدنیا، حیدر

روز سوم

۱۰ شهریور، پنج شنبه

لینست، روحی، قندهاری

روز چهارم

۱۱ شهریور، جمعه

کریمی نیا، تقوی، کول

روز پنجم

۱۷ شهریور، پنج شنبه

خادم الشریعه، رضاخانی، کارا

روز ششم

۱۸ شهریور، جمعه

بدیوی، سلار، گودرزی

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

روز اول، افتتاحیه

استقبال از حضار

۱۱ شهریور، پنج شنبه

۱۳:۳۰ – ۱۴:۰۰

سخن آغازین

سعدالله نصیری، ریاست دانشگاه شهید بهشتی

۱۴:۰۰ – ۱۵:۰۰

سخن آغازین

سجاد رضوی، دانشگاه اکستر

انگلیسی

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

روز اول

۳ شهریور، جمعه

۱۵:۰۰ – ۱۶:۴۵

مطالعات تطبیقی مفاهیم طهارت از کتاب مقدس تا قرآن
هولگر زلنتین

انگلیسی

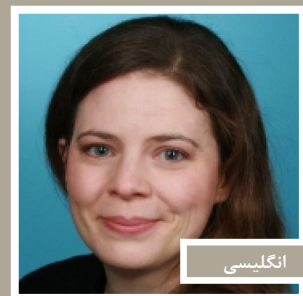
۱۷:۱۵ – ۱۹:۰۰

تاریخ‌گذاری متون کهن تفسیری: مطالعه موردی تفسیر ابن عباس
نصرت نیلساز

۱۹:۳۰ – ۲۱:۱۵

اندرز و قانون در قرآن و اسلام نخستین
نورا اشمید

انگلیسی

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

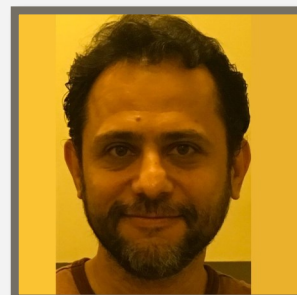
روز دوم، ظهر

۴ شهریور، جمعه

۱۴:۳۰ – ۱۶:۰۰

گاهشماری آیات قرآن بر اساس شیوه استایلومتری (سبک‌سنجی آماری)

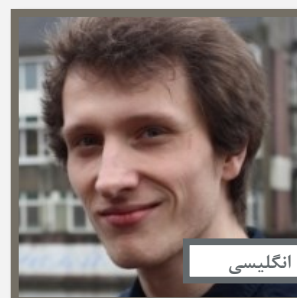
بهنام صادقی

۱۶:۳۰ – ۱۸:۰۰

عربی قرآنی: از خاستگاه حجازی تا سنت‌های کلاسیک قرائت آن

مارین فن پوتن

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

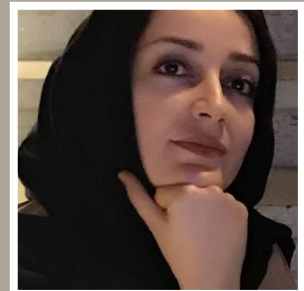
روز دوم، غروب

۴ شهریور، جمعه

۲۰:۰۰ – ۱۸:۳۰

خاستگاه جغرافیایی مصاحف کهن و الگوهای اولیه کتابت

آلا وحیدنیا

۲۲:۰۰ – ۲۰:۳۰

هویت شیعی در اسلام نخستین

نجم حیدر

انگلیسی

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

روز سوم

۱۰ شهریور، پنج شنبه

۱۵:۰۰ – ۱۶:۴۵

پیامبر و میثاق مدینه

ایلکا لینست

انگلیسی

۱۷:۱۵ – ۱۹:۰۰

میان تاریخ و فرهنگ اجدادی: رویکرد ادبی به روایت سیره از ترور

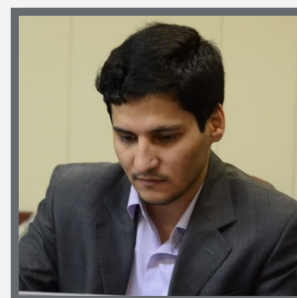
احسان روحی

۱۹:۳۰ – ۲۱:۱۵

در جستجوی سلیم بن قیس تاریخی

محمد قندهاری

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

روز چهارم

۱۱ شهریور، جمعه

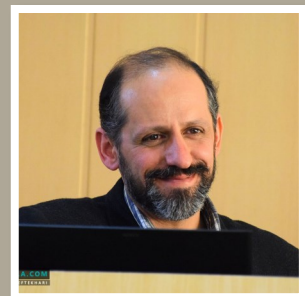
۱۶:۴۵ – ۱۵:۰۰

مصحف مشهد رضوی: سندی تازه در تاریخ قرآن از قرن نخست
مرتضی کریمی نیا

۱۹:۰۰ – ۱۷:۱۵

نسبت مجنون و راعنا به پیامبر: دریافتی از هوشع بر اساس قرآن
هادی تقوی

۲۱:۱۵ – ۱۹:۳۰

مجازات زنا در حقوق رومی متأخر و قرآن
خوان کول

انگلیسی

مدرسه تابستانه

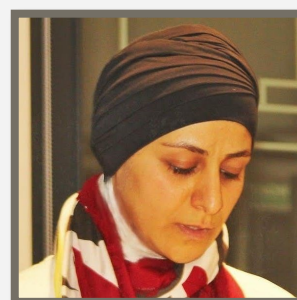
برنامه زمانبندی

روز پنجم

۱۷ شهریور، پنج شنبه

۱۵:۰۰ – ۱۶:۴۵

مطالعات تطبیقی نقد متن قرآن: نگاهی فیلولوژیکی، الهیاتی و هرمنوتیکی
طلوع خادم الشریعه

۱۷:۱۵ – ۱۹:۰۰

اسلام متقدم در گستره امپراتوری ساسانی: منابع و شواهد مادی
خداداد رضاخانی

انگلیسی

۱۹:۳۰ – ۲۱:۱۵

مسئله تحریف قرآن بر اساس روایات سنی و شیعه
سیف‌الدین کارا

انگلیسی

مدرسه تابستانه

برنامه زمانبندی

روز ششم

۱۸ شهریور، جمعه

۱۵:۰۰ – ۱۶:۴۵

مطالعات تطبیقی یکتاپرستی در اسلام نخستین
ایهاب بدیوی

انگلیسی

۱۷:۱۵ – ۱۹:۰۰

پالیمپسست صناعا: مادیت بخشی به مصاحف صناعا
النور سلار

انگلیسی

۱۹:۳۰ – ۲۱:۱۵

تفسیری نواز مفهوم حنیف در قرآن
محسن گودرزی

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز اول

هولگر زلنتین

دانشگاه توبینگن، آلمان

زلنتین چندین اثر، از جمله شش کتاب منتشر کرده است که موضوع آن‌ها مطالعات تطبیقی اسلام و یهودیت، اسلام و مسیحیت، یهودیت ربّانی و اسلام، حقوق اسلامی در قرآن و سنت‌های یهودی و مسیحی است.

هولگر زلنتین، استاد مطالعات یهودی در دانشگاه توبینگن آلمان است. او در ۲۰۰۷ مدرک دکتری خود را از دانشگاه پرینستون دریافت کرده است، در دانشگاه‌های برکلی، ناتینگهام و کمبریج تدریس کرده و تا کنون چندین جایزه از جمله چند حمایت مالی پژوهشی از مراکز و نهادهای گوناگون دریافت کرده است. همچنین پیش از این عضو مجمع انجمن مطالعات یهودیت بریتانیا بوده است.

تخصص اصلی او مطالعات تلمودی و قرآنی است. روش او چنین است که برای بررسی هم‌گرایی‌ها و واگرایی‌های میان سنت‌های فرهنگی یهودیت، مسیحیت و اسلام نخستین، هم‌زمان از پژوهش‌های ادبی، فقهی و تاریخی بهره می‌برد.

روز اول

مطالعات تطبیقی مفاهیم طهارت از کتاب مقدس تا قرآن

هولگر زلنتین

رجوع ساده به قرآن مؤید آن است که قرآن فقط تا حدی مفاهیم طهارت عهدینی را منعکس می‌کند.

با این حال، نگاه دقیق‌تر نشان می‌دهد که قرآن، بدون آن که از نوع مباح ناپاکی غفلت کند، تمرکز اصلیش را بر مفهوم عهدینی ناپاکی حرام قرار داده است که از طریق گناه ایجاد می‌شود. در این ارائه نشان داده خواهد شد که از نقطه نظر تاریخی، مفاهیم طهارت در عهدین عبری (تَنَخ) و در قرآن باید در پیوند با یکدیگر درک شود؛ پیوندی که از طریق مناسک عبادی یهودیان و به‌ویژه مسیحیان در دوره باستان متأخر ایجاد شده است. دیدگاه یهودیان و به‌ویژه مسیحیان باستان متأخر، که ناپاکی‌های حرام را ناشی از نیروهای شیطانی می‌دانستند و نگاه یکسانی که آنان به ناپاکی مباح در میان یهودیان و غیر اسرائیلی‌ها داشتند، در عمل، زمینه را برای فرهنگ فقهی‌ای آماده کرد که مورد توجه قرآن قرار گرفته و بعضاً پذیرفته و بعضاً اصلاح شد.

طهارت امت یکی از دغدغه‌های اصلی مشترک میان عهدین عبری (تَنَخ) و قرآن است. هر دو متن مقدس بین انواع ناپاکی (عدم طهارت/نجاست) تفاوت قائل می‌شوند: ناپاکی اخلاقی و ناپاکی شرعی/عبادی و به نوعی دیگر، ناپاکی حرام و ناپاکی مباح. با این حال، تفاوت‌ها بسیار فراتر از آن است.

وقتی صحبت از ناپاکی مباح می‌شود، عهدین عبری (تَنَخ) بر سرزمین مقدس و هیکل تمرکز دارد. در این ارائه، طیف گسترده‌ای از انواع ناپاکی، مورد بحث قرار می‌گیرد که هر یک به مسائل مختلفی هم‌چون فعالیت‌های جنسی، بیماری و مرگ مرتبط است. عهدین برای هر نوع از این ناپاکی‌ها، آیین‌های طهارتی را مشخص می‌کند، که برخی از آنها نیاز به شستشو دارند، در حالی که برخی دیگر نیاز به قربانی‌های خاصی دارند. در مقابل، قرآن، ناپاکی را فقط در مورد اشخاص مؤمن تشریع می‌کند، فقط از آمیزش جنسی و اجابت مزاج به عنوان عوامل این نجاست صحبت می‌کند، و آداب طهارت مورد اشاره قرآن، فقط مستلزم شستشو است. بنابراین، یک

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز اول

نصرت نیلساز

دانشگاه تربیت مدرس، ایران

کرده است.

نصرت نیلساز مقاله‌های متعددی به زبان‌های فارسی و انگلیسی تالیف کرده که در مجلات معتبر دنیا از جمله مجله با سابقه Der Islam به چاپ رسیده است.

بیشتر مقالات او درباره تحلیل‌های انتقادی در باب تفاسیر، حدیث و علوم قرآنی با رویکردهای نوین در مطالعات اسلامی است.

نصرت نیلساز، کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را در رشته علوم قرآن و حدیث در دانشگاه تهران گذرانده و دکترای خود را در همین رشته از دانشگاه تربیت مدرس دریافت کرده است.

علاقه‌مندی اصلی او به مطالعات تفسیری به ویژه در سده‌های نخستین اسلام و مطالعات قرآنی و حدیث است.

کتاب او «خاورشناسان و ابن عباس: تحلیل انتقادی دیدگاه‌های خاورشناسان درباره آثار تفسیری منسوب به ابن عباس» انتشارات علمی و فرهنگی (۱۳۹۳) اثر برگزیده کتاب سال جمهوری اسلامی در سال ۱۳۹۴ شده است.

او آثاری از گریگور شولر و مؤیر برآشر ترجمه

روز اول

تاریخ گذاری متون کهن تفسیری: مطالعه موردی تفسیر ابن عباس

نصرت نیلساز

۳. تحلیل متن و سند. برخی دیگر از خاورشناسان در بررسی روایات و متون کهن تفسیری به هر دو مؤلفه توجه داشته‌اند. با توجه به نقش بی‌بدیل ابن عباس در سنت تفسیر روایات و آثار تفسیری منسوب به وی موضوع پژوهش‌های متعددی بوده است.

در این ارائه، ضمن اشاره‌ای اجمالی به رویکردهای گوناگون در تاریخ گذاری متون کهن تفسیری و تبیین و ارزیابی شیوه‌های مختلفی که خاورشناسان در تاریخ گذاری تفسیر منسوب به ابن عباس از آنها بهره برده‌اند به سه مسأله دیگر هم خواهیم پرداخت: رابطه الواضح با تفسیر کلبی؛ دیگر رابطه الواضح با آموزه‌های تفسیری ابن عباس؛ تحلیل کامل متن و ابزار تفسیری به کار رفته در آن.

مسئله صحت انتساب و تاریخ گذاری متون کهن تفسیری، در واقع بخشی از بحث و منازعه درباره وثاقت همه متون کهن روایی است. محور اصلی نزاع در باب وثاقت متون، نیز مربوط به ارزش و اعتباری است که خاورشناسان برای سلسله اسناد قائلند. سه رویکرد اصلی در تاریخ گذاری متون کهن تفسیری وجود دارد:

۱. تحلیل ادبی. خاورشناسانی که در صحت اسانید تردید جدی دارند و معتقدند راویان یا مدونان کتب اولیه، اسانید را جعل کرده‌اند تا بر تقدم تاریخی متنی متأخر و در نتیجه وثاقت و اعتبار آن دلالت کند برای تاریخ گذاری روایات و متون کهن با نادیده انگاشتن اسانید صرفاً متن را مورد بررسی قرار می‌دهند.

۲. تحلیل اسانید. برخی خاورشناسان به‌رغم همه تشکیک‌هایی که افرادی چون گلدتسیهر و شاخت در وثاقت اسانید روایات و متون کهن ایجاد کرده‌اند هنوز هم سند را ابزاری مهم برای تعیین وثاقت متون کهن تفسیری و تاریخ گذاری آنها می‌دانند و به شیوه‌های مختلف به بررسی و تحلیل سند پرداخته‌اند.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز اول

نورا اشمید

دانشگاه آکسفورد، انگستان

انگلیسی دربارهٔ اسلام نخستین، تاریخ پیشااسلامی، معنانشناسی واژگان قرآن و مطالعات تطبیقی قرآن و بایبل منتشر کرده است.

نورا اشمید، پژوهشگر پسادکتری در پروژه QuCIP در دانشگاه آکسفورد است. وی در سال ۲۰۱۸ مدرک دکتری خود را در رشته مطالعات عربی از دانشگاه آزاد برلین دریافت کرده است. پیش از آن عضو پروژهٔ مهم کریوس کورانیوم بوده و در سال ۲۰۱۶ به عنوان نوپژوهشگر (Junior Fellow) در علوم انسانی جهانی در دانشگاه هاروارد برگزیده شده است.

علاقه‌مندی‌های اصلی او در حوزه‌های قرآن (به عنوان متنی از دورهٔ باستان متأخر)، زهد عربی، سنت‌های فکری و ادبی در عربستان پیشااسلامی، شعر و خطابه در دورهٔ اسلام نخستین و حقوق اسلامی است.

نورا اشمید آثار پرشماری به زبان‌های آلمانی و

روز اول

اندرز و قانون در قرآن و اسلام نخستین

نورا اشمید

است، اما بر کاربرد اجتماعی در میان شنوندگان پیامبر تأکید دارد.

من نشان می‌دهم که گفتمان خطابه شیوه‌ای ممتاز برای انتشار اندیشه‌های اخلاقی و شرعی در خارج از قرآن نیز باقی مانده است و همانند خطبه وداع از محمد (۱۰/۶۳۲)، متنی خطابه‌گونه که عمدتاً مطالب اخلاقی و شرعی را شامل می‌شود. با این حال، پس از آن که واعظان و فقهای اسلامی در عرصه شکل‌گیری معرفت اخلاقی و شرعی وارد رقابت شدند، از تأکید بر پیوند حیاتی بین وعظ و آموزش امور شرعی و حقوقی کاسته شد.

ادبیات حقوقی اسلامی اغلب بهترین نقطه برای مطالعه فرهنگ حقوقی قرآن و اسلام اولیه است. با وجود این تمرکز بر دانش حقوقی، طیف وسیعی از متون ادبی متقدم اسلامی نظریه‌های اخلاقی و حقوقی را تبادل کرده یا استحکام می‌بخشند. آنها شنوندگان را ترغیب می‌کنند که با یک رفتار خاص همسو شوند یا از آن پرهیز کنند. گفتمان خطابه که از ویژگی‌های سخنرانی‌ها و خطابه‌ها است، نقش مهمی در آموزش اخلاق و شرع و ارتباطات در عصر جاهلی، قرآن و در اسلام اولیه داشته است.

این ارائه به بررسی پیوند وعظ و شرع در قرآن و در اسلام اولیه با توجه به احکام و نظرات شرعی منعکس شده در متون واعظانه عهد پیش از اسلام می‌پردازد. پس از بررسی کارکردهای وعظ در شعر عربی جاهلی، ظهور مفهومی از پارانسیس شرعی در قرآن را دنبال می‌کنم. در دوره مدنی، گفتمان شرعی در تعدادی از آیات با صورت‌های مختلف فعل وَعَظَ ذکر شده است. پارانسیس شرعی مدنی در تداوم اندیشه‌های اخلاقی بیان شده در سور مکی است که در قالب وعظ آمده

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز دوم

بهنام صادقی

دانشگاه آکسفورد، انگلستان

بهنام صادقی پژوهشگر مطالعات اسلامی در حوزه تاریخ حدیث، قرآن و فقه است. او در ۲۰۰۶ در دانشگاه پرینستون و زیر نظر مایکل کوک از رساله دکتری خود دفاع کرد و در ۲۰۱۳ آن رساله را در قالب کتاب «منطق تشریع در اسلام: زنان و نماز در سنت فقهی» در انتشارات کمبریج منتشر ساخت.

پژوهش‌های بعدی او درباره تاریخ قرآن و تاریخ اندیشه اسلامی در حیطه‌هایی مانند فقه، مطالعات جنسیت و الهیات است. او سال‌ها در دانشگاه‌های برتر آمریکا در زمینه‌هایی چون اسلام سیاسی معاصر، تاریخ و اندیشه اسلامی، روش‌شناسی علوم اجتماعی، نظریه اجتماعی، نظریه در دین‌پژوهی، تاریخ نظریه اخلاقی و اخلاق فضیلت به تدریس پرداخته است.

عموم آثار صادقی درباره تاریخ قرآن و حدیث در سده‌های نخستین جزو پر ارجاع‌ترین پژوهش‌های این حوزه است که با اقبال گسترده طیف‌های گوناگون

پژوهشگران آکادمیک روبه‌رو شده و تأثیر فراوانی بر مطالعات این حوزه‌ها گذاشته است؛ تا جایی که امروزه کمتر پژوهشگری در تاریخ قرآن می‌توان یافت که از نتیجه پژوهش‌های او اثر نپذیرفته باشد.

پروژه فعلی بهنام صادقی در فرصت مطالعاتی پس‌دکتری در دانشگاه آکسفورد، مطالعه شبکه اجتماعی راویان متقدم حدیث بر مبنای داده‌های اسانید است

روز دوم

گاهشماري آیات قرآن بر اساس شیوه استایلو متری (سبک سنجی آماری)

بهنام صادقی

متداول دیگر برقرار است. چهارم اینکه نتایج مشابهی برای فهرستی از ۳۶۹۳ تکواژ نسبتاً غیرمتداول به دست می‌آیند.

علاوه بر تأیید یک گاهشماري نسبی در هفت مرحله، این مقاله وحدت سبکی بسیاری از سوره‌ها یا بخش‌های بزرگ سوره‌ها را نشان می‌دهد. به علاوه، مقاله تأیید می‌کند که به وجود آورنده‌ی قرآن واحد است؛ یعنی قرآن کار چند نویسنده نیست.

من یک گاهشماري نسبی (یعنی ترتیب نزول) شامل هفت گروه از بخش‌های قرآن که ادعا می‌شود از نظر زمانی متوالی باشند را صحت سنجی و تأیید می‌کنم. یک گاهشماري مفروض تأیید شده است اگر چند علائم سبکی مستقل در طول مراحل آن به صورت ملایم و هموار تغییر کنند. چهار علامت سبکی مجزا و مستقل مسیرهای همواری را در طول هفت مرحله دنبال می‌کنند. اولین آنها، طول متوسط آیه است. دومین، پرکاربردترین تکواژها در قرآن است که شامل بیست و هشت تکواژ با بیشترین تداول در قرآن است.

درصد این تکواژها در یک متن، نمایه‌ی سبکی آن متن می‌باشند. نشان داده شده است که این نمایه‌ی سبکی به صورت ملایم و هموار در طول «زمان»، یعنی در طول هفت گروه متون پیشنهادی، تغییر می‌کند. سوم اینکه امر مشابهی برای نمایه‌ای بر اساس بسامدهای ۱۱۴ تکواژ

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز دوم

مارین فن پوتن

دانشگاه لایدن، هلند

در حوزه زبان عربی، فان پوتن پژوهش‌های بسیاری در زمینه عربی قرآن، شامل نسخه‌شناسی قرآن و پژوهش پیرامون سنت‌های قرائت قرآن انجام داده است.

از آثار مهم فان پوتن می‌توان به مطالعه زبان عربی قرآنی در چهارچوب نظریه رسم قرآن QCT (Quranic Consonantal Text) اشاره کرد. طبق این نظریه، عربی قرآن زبان عربی حجازی باستان است. او نوشته‌های مختلفی درباره زبان عربی با گویش حجازی باستان نگاشته است.

مارین فان پوتن، پژوهشگر دانشگاه لایدن هلند و متخصص زبان‌شناسی تاریخی و زبان عربی و بربری است. او دوره کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری خود را در دانشگاه لایدن هلند گذرانده و در لایدن جدا از تحصیل، به تدریس هم مشغول بوده است. رساله دکتری وی درباره دستور یکی از زبان‌های بربری است. همچنین مدتی را در آمریکا در مؤسسه مطالعات پیشرفته پرینستون به پژوهش درباره نسخه‌های کهن قرآن و بازسازی سنت قرائت آن‌ها پرداخته است.

علاقه‌مندی اصلی فان پوتن زبان‌های آفروآسیایی است و در میان زبان‌های آفریقایی، به زبان‌های بربری علاقه‌مند است. او در زمینه گویش‌های عربی شمال آفریقا چند مقاله نوشته است؛ از جمله، زبان عربی در مصر در دوران فتوح اسلامی را مطالعه کرده که این کارش ادامه اثر احمد الجلال درباره گویش عربی شام در زمان فتوح اسلامی است.

روز دوم

عربی قرآنی: از خاستگاه حجازی تا سنت‌های کلاسیک قرائت آن

مارین فن پوتن

زبان قرآن چگونه بوده است و ما چگونه می‌دانیم؟ امروزه قرآن در ده سنت مختلف تلاوت می‌شود که جزئیات زبانی آنها با یکدیگر ناسازگار است. این اثر نخستین لایه زبانی قرآن را آشکار می‌کند؛ و نشان می‌دهد که متن به گویش بومی حجازی بیان شده است. سپس در قرون پس از آن قاریان مختلف شروع به کلاسیک کردن متن به یک ایده‌آل زبانی جدید کردند، یعنی ایده‌آل عربیت.

این مطالعه داده‌های دست‌نوشته‌های قرآنی باستانی، قواعد نویسان عربی قرون وسطی و داده‌های فراوان از سنت‌های قرائت قرآن را ترکیب می‌کند تا به بینش‌های جدیدی در تاریخ زبانی عربی قرآنی دست یابد.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز دوم

آلا وحیدنیا

پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ایران

وحیدنیا به همراه مرتضی کریمی‌نیا کتاب «قرآن‌های عصر اموی: مقدمه ای در باب کهن ترین مصاحف» نوشته فرانسوا دروش را ترجمه کرده است. این کتاب در ۱۳۹۴ در انتشارات هرمس به چاپ رسیده است.

او در رویدادهای علمی مهمی از جمله در کورپوس کورانیوم، آکادمی برلین برندنبرگ آلمان، کلژ دو فرانس پاریس، دانشگاه لایدن، دانشگاه اکستر و دانشگاه تهران شرکت داشته است.

آلا وحیدنیا در ۱۳۹۱ کارشناسی ارشد را در رشته علوم قرآن و حدیث در دانشگاه تهران گذرانده است. موضوع پایان‌نامه او «نقد و بررسی ادعای اقتباس قرآن از شعر جاهلی» بوده است. او سپس در ۱۳۹۵ در همان دانشگاه از رساله دکتری خود با موضوع «مخطوطات کهن قرآنی و نقش آن در اعتبار تاریخی قرآن کریم» دفاع کرده است.

وحیدنیا سال ۲۰۱۶ برای فرصت مطالعاتی در انستیتو کودیکولوژی واقع در انستیتو ایران‌شناسی آکادمی علوم اتریش به پژوهش اشتغال داشته است.

از او مقالاتی به زبان‌های فارسی و انگلیسی درباره تحلیل متنی و نسخه‌شناسی قرآن در چند مجله از جمله مجله با سابقه Der Islam و مجله ترجمان وحی به انتشار رسیده است.

روز دوم

خاستگاه جغرافیایی مصاحف کهن و الگوهای اولیه کتابت

آلا وحیدنیا

داده‌های فراوانی که از مصاحف منطقه‌ای در نخستین سال‌های پس از ظهور اسلام در منابع اسلامی در دست است و همچنین شواهدی از وجود این اختلافات منطقه‌ای که امروزه در کهن‌ترین مصاحف قرآنی مشاهده می‌شود، زمینه‌ای جدید در مطالعات نسخه‌شناسی قرآن فراهم آورده است که از یک سو در تعیین خاستگاه جغرافیایی نسخه‌های کهن و یافتن شجره نسب (stemma codicum) و الگوهای اولیه (archetype) نخستین مصاحف کارساز است و از دیگر جهت میزان انطباق داده‌های منابع اسلامی با واقعیت موجود در نسخه‌ها نیز می‌تواند معیاری باشد برای تحقیق در اعتبار گزارش‌های سنتی مسلمانان در خصوص الگوهای اولیه کتابت مصحف.

در این مجال به بررسی و نقد آخرین پژوهش‌های انجام یافته در این خصوص خواهیم پرداخت.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز دوم

نجم حیدر

کالج بارنارد دانشگاه کلمبیا، آمریکا

شاخه مهم شیعه (اثنی عشری، اسماعیلی و زیدی) پرداخته است.

نجم حیدر در مقدمه مفصل کتاب اخیر خود به نام: *The Rebel and the Imam in Early Islam* چاپ ۲۰۱۹ انتشارات کمبریج نشان می‌دهد که تاریخ‌نگاری سده‌های نخستین اسلامی، مانند تاریخ‌نگاری در عصر باستان متأخر، بیش از آن که در پی ثبت دقیق وقایع تاریخی بوده باشد، به دنبال نقل قصه‌ها و روایت‌ها با توضیح و حاشیه‌های خود تاریخ‌نگار و در راستای اغراض او بوده است. او با همین نگاه به برخی از داستان‌هایی که در تاریخ نقل شده می‌پردازد و نشان می‌دهد که چگونه تفاوت ویژگی‌های راویان و مورخان منجر شده است که از یک رویداد تاریخی روایت‌هایی متفاوت شکل بگیرد.

نجم حیدر پس از رها کردن تحصیلات خود در رشته مهندسی، به تحصیل در رشته مطالعات اسلامی پرداخت. در سال ۲۰۰۰ مدرک کارشناسی ارشد خود را در همین رشته از دانشگاه آکسفورد دریافت کرد، سپس در سال ۲۰۰۷ در دانشگاه پرینستون دوره دکتری را زیر نظر سید حسین مدرسی طباطبایی به پایان رساند.

علاقه‌مندی اصلی او به تاریخ صدر اسلام، حقوق اسلامی، روش‌شناسی و شیعه‌شناسی است و می‌توان گفت مهم‌ترین ویژگی آثار او نگاه تاریخی به مسائل، جامعیت و روش‌مندی است و در مطالعه تاریخ برای مسائل روشی اهمیت بسیاری قائل است.

حیدر در کتاب اول خود، *The Origins of the Shi'a: Identity, Ritual, and Sacred Space in 8th century Kufa* چاپ ۲۰۱۱ انتشارات کمبریج، با بررسی داده‌های گسترده‌ای از فقه و کلام گرفته تا حدیث و تاریخ و جغرافیا (مثلاً وضعیت مساجد شهر کوفه)، به دنبال آن است که نشان دهد در قرن هشتم میلادی در شهر کوفه، هویت شیعی چه شاخصه‌هایی داشته است. او در کتاب دوم خود، اسلام شیعی چاپ ۲۰۱۴ انتشارات کمبریج به مرور جامع سه

روز دوم

هویت شیعی در اسلام نخستین

نجم حیدر

اختلاف شیعه و سنی غالباً به یک مناقشه بر سر جانشینی محمد فرو کاسته شده است. اما در واقع، شکاف و تمایز اجتماعی آشکار میان این دو فرقه اصلی اسلام، حدود یک قرن پس از مناقشات بر سر جانشینی و در جنوب عراق، در شهر کوفه (نجف کنونی) به طور علنی نمایان شد. این ارائه به بررسی نخستین بروز هویت اجتماعی شیعی در جامعه اسلامی می‌پردازد.

این مطالعه از طریق تحلیل انتقادی متون فقهی که وثاقت منبع آن اخیراً تایید شده، نشان می‌دهد که چگونه تشیع نخستین توانست هویت مذهبی و اجتماعی مستقلی را از طریق مناسک مذهبی خاص در اماکن متبرکه ایجاد کند.

بدین ترتیب، این ارائه به دو مبحث اساسی در زمینه اسلام اولیه می‌پردازد؛ تاریخ‌گذاری هویت شیعی کوفه و دیگر این که چگونه شیعیان خود را از جریان اصلی جامعه کوفی متمایز کردند

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز سوم

ایلکا لینست

دانشگاه هلسینکی، فنلاند

او در چندین پژوهش به تحلیل این سه منبع متقدم پرداخته است. برای مثال، پژوهشی درباره مفهوم جهاد و شهادت در سنگ‌نوشته‌ها و زمینه این سنگ‌نوشته‌ها و دست‌نوشته‌ها دارد. یا در پژوهشی دیگر سنگ‌نوشته‌های اسلامی متقدم را با سنگ‌نوشته‌های پیشااسلامی مقایسه کرده و شباهت‌های شکلی این دو دسته را درآورده است.

ایلکا لینست به دنبال فرد داور، استاد و پژوهشگر دانشگاه شیکاگو، بر این باور است که در صدر اسلام بین جامعه مؤمنان و پیروان سایر ادیان به ویژه یهودیان و مسیحیان مرزبندی‌های اعتقادی بسیار کم‌رنگ بوده و حتی شاید وجود نداشته است.

لینست تمام دوران دانشجویی و بیشتر زندگی پژوهشی خود را در دانشگاه هلسینکی گذرانده است. در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۴ کارشناسی ارشد و دکتری را در رشته مطالعات عربی و اسلامی گرفته و در چندین پروژه پسادکتری مشارکت کرده است. او از ۲۰۱۷ تا امروز استاد دانشگاه هلسینکی است و آثار پرشماری درباره اسلام نخستین و موضوعات دیگر به چاپ رسانده است. از ویژگی‌های مهم این پژوهشگر، آشنایی او به زبان‌های متعددی مثل فنلاندی، انگلیسی، عربی، فارسی، سوئدی، فرانسوی و آلمانی است.

آغاز مطالعات لینست پیرامون مدائنی و تألیفاتش بود، اما مدتی است که حوزه صدر اسلام را پیگیری می‌کند. او سیره را منبعی متأخر و غیر قابل اعتماد می‌داند که تحت تأثیر اغراض و دیدگاه‌های حکومت اموی و عباسی شکل گرفته و معتقد است برای شناخت دوره پیامبر باید به سراغ منابع متقدم رفت؛ یعنی قرآن، عهدنامه مدینه و سنگ‌نوشته‌ها به ویژه اپیگرافی‌ها (epigraphy) که یادداشت‌های روزمره مردم شبه جزیره بوده است.

روز سوم

پیامبر و میثاق مدینه

ایلکا لینست

این مطالعه نگاهی به میثاق مدینه (همچنین به سند صحیفه نیز معروف است) دارد که (به گفته اکثر محققان) سندی معتبر است که از زمان محمد پیامبر نشأت می‌گیرد، هرچند تاریخ انتقال آن تا حدودی مبهم است. اگرچه اعتبار آن تقریباً به طور کلی توسط محققان مدرن پذیرفته شده است، اما بحث‌هایی در مورد تاریخ، زمینه و اهداف متن وجود داشته است.

لینست در ارائه خود، تفاسیر مختلف را مورد بحث قرار خواهد داد و تفسیرهای خود را ارائه خواهد کرد؛ همچنین نشان می‌دهد هدف متن، دسته‌بندی مجدد مومنان با پیشینه‌های مختلف در زیر چتر یک هویت جدید و مشترک درون‌گروهی بوده است.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز سوم

احسان روحی

پژوهشگر مستقل، ایران

دیگر ارائه‌دهندگان مدرسه تابستانی انعکاس نوشته است.

پژوهش‌های احسان روحی بر واکاوی ریشه‌های اسلام و ارتباطات عربی-بیزانسی متمرکز است.

مقاله‌های زیادی از او در مهم‌ترین مجله‌های دنیا به چاپ رسیده است؛ از جمله مقاله‌ای درباره قتل کعب بن اشرف (۲۰۲۰) که در انجمن مطالعات آسیایی بریتانیا منتشر شده یا مقاله «تاریخ یا قصه‌های آبا و اجدادی؟ رویکردی ادبی به نقل‌های ترورهای سیاسی در سیره» (۲۰۲۱) که در مجله باسابقه Der Islam منتشر، مقاله قیصر بارداس، اتهام رابطه نامشروع (۲۰۱۹) در مجله Byzantinoslavica و یک مطالعه تطبیقی درباره تبار تاریخی مادر امام دوازدهم (۲۰۲۲) در مجله مطالعات مدیترانه سده‌های میانه که روحی آن را به همراه هادی تقوی (پژوهشگر مستقل و از

روز سوم

میان تاریخ و فرهنگ اجدادی: رویکرد ادبی به روایت سیره از ترور

احسان روحی

که اعتبار این بخش از سیره را به عنوان منبعی
سراسر برای بازسازی زندگی پیامبر به طور
جدی با اشکال مواجه می‌سازد.

بر اساس گزارش‌های سیره، ترورهای مخالفین
پیامبر، اقدامات خشنی بودند که ایشان در جهت
تثبیت اسلام در عربستان انجام داد. در
پژوهش‌های مدرن [غربی]، روایات مرتبط با این
وقایع، عموماً با وصف کاملاً خالی از هرگونه
تمایلات [جعل] قضاوت می‌شود. اما به نظر
می‌رسد که این ادعا، ریشه در عدم شناخت کافی
نسبت به دو امر دارد: یکی، انگیزه‌های پنهان
منابع این روایات و دیگری، میزان کاربرست
شیوه‌های ادبی [داستانی] در منابع سیره.

ارایه حاضر، می‌کوشد تا *topos*های ظاهر در
گزارش‌های ترور مخالفین سیاسی پیامبر را
شناسایی کند؛ بدین وسیله، میزان وابستگی این
داستان‌ها به یکدیگر آشکار شده و امکان وام‌گیری
ادبی بین آن‌ها نیز روشن می‌گردد.

این تحلیل نشان می‌دهد که کاربرد ابزارهای ادبی
در منابع [سیره]، گسترده‌تر از آنی است که در
نگاه اول ممکن است به چشم آید. گزارش‌های
مورد بررسی ما، شباهت‌های تکان‌دهنده‌ای را در
قالب و نیز محتوا، به نمایش می‌گذارند؛ تا حدی

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز سوم

محمد قندهاری

پژوهشگر مستقل، ایران

محمد قندهاری در دهه گذشته به طور تخصصی به پژوهش در احادیث متقدم پرداخته است. او دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را در رشته مهندسی برق در دانشگاه صنعتی شریف گذراند. سپس در دانشکده الهیات دانشگاه تهران تحصیلات خود را در رشته علوم قرآن و حدیث در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری ادامه داد. او در ۱۳۹۸ از رساله دکتری خود با عنوان «بازشناسی هویت تاریخی سلیم بن قیس هلالی» دفاع کرد و تلاش کرد تا هویت پنهان نویسنده کتاب موسوم به کتاب سلیم را آشکار سازد.

او در این سالها، بیش از بیست مقاله فارسی و انگلیسی نوشته و چندین ارائه در محافل دانشگاهی بین‌المللی داشته است که موضوع آنها تاریخ حدیث شیعه و اهل سنت یا رویکرد نقد منبع، و همچنین مطالعات تطبیقی قرآن و عهدین بوده است.

محمد قندهاری در چند سال گذشته، درباره لایه‌شناسی کتاب سلیم، کشف هسته تاریخی و تعیین

ارتباط بخش‌های اصیل کتاب با مؤلف بیرونی‌ای که هویت او یافت شده، پژوهش‌هایی تخصصی کرده و در حال نوشتن کتابی با موضوع سلیم بن قیس هلالی است. وی بخشی از این تحقیقات را در کارگاه «بررسی حدیث متقدم شیعه: منابع و روش‌شناسی» در دانشگاه اکستر، سمپوزیم تایمز دانشگاه برمنگام و کنفرانس انجمن بریتانیایی مطالعات اسلامی (BRAIS) ارائه داده است و بخشی را در قالب دو مقاله فارسی منتشر کرده و یادداشت‌های خود پیرامون کتاب سلیم را در کانالی در تلگرام به آدرس: @sulaym منتشر می‌کند.

روز سوم

در جستجوی سلیم بن قیس تاریخی

محمد قندهاری

شناخته شده نیست، اما خوشبختانه با روش‌های جدید نقد منبع، میتوان رد پای نویسندگان را در هسته قدیمی کتاب یافت. با توجه به این نشانه‌ها، و نیز با در نظر گرفتن خصوصیات و الگوهای پرتکرار در حدیث متقدم قرن نخست، می‌کوشیم تا بوم، طبقه و جریان مذهبی-اجتماعی نویسندگان کتاب سلیم را مشخص کنیم. این جست‌وجو، در نهایت به گزینه‌هایی تاریخی برای نگارش کتاب می‌انجامد و برای اولین بار، هویت نویسنده را آشکار می‌کند. از این رهگذر، آشکار می‌شود که کتاب موجود، کتابی چندلایه، و قدیمی‌ترین لایه آن به نویسندگان شناخته‌شده از قرن اول قابل انتساب است؛ همچنین، قدمت و اصالت بخش‌هایی از آن، به روش‌هایی غیر از روش‌های رجالی مرسوم، قابل ارزیابی است.

از میراث مکتوب اسلامی گزارش شده برای مؤلفان قرن اول هجری، اندک متونی امروز به جامانده که همان نیز بر طبق تحقیقات جدید، با مشکلات متعدد انتساب و وثاقت مواجه است. یکی از معروف‌ترین این متون، کتاب سلیم بن قیس هلالی است که از قرن چهارم، قدیمی‌ترین کتاب شیعیان انگاشته می‌شده است.

از دیرباز، پرسش‌ها و ابهامات فراوانی پیرامون این کتاب مطرح بوده که شاید قدیمی‌ترین آن‌ها، مسأله هویت تاریخی مولف آن و پرچالش‌ترین آن‌ها، مسأله وثاقت خود کتاب است. در این ارائه، تلاش می‌کنیم با تأکید بر مسئله اول، راه‌حلی جدید برای یافتن هسته‌ی متقدم کتاب ارایه کنیم و بدین وسیله، افق‌هایی تازه برای پاسخ به مسئله دوم ارایه دهیم.

نخستین پرسش مورد بحث در این ارایه، آن است که فارغ از وضعیت کتاب فعلی، آیا می‌توان کتابی به نام کتاب سلیم را در ابتدای قرن دوم ردیابی کرد؟ اگر بله، سلیم بن قیس چه کسی بوده است؟ شواهد تاریخی، حاکی از آن است که سلیم بن قیس هلالی نمی‌تواند نام یک نویسنده‌ی واقعی باشد، چراکه در بیرون کتاب، این نام،

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز چهارم

مرتضی کریمی نیا

پژوهشگر مستقل، ایران

وحیدنیا)، «قرآن و سنت تفسیری‌اش» (ترجمه)، «معنای متن: پژوهشی در علوم قرآن» (ترجمه) و «ساخت‌های زبان فارسی و مسئله ترجمه قرآن» (گردآوری).

کتاب تألیف او با نام «کتاب‌شناسی مطالعات قرآنی به زبان‌های اروپایی» با مقدمه آندرو ریپین فهرست جامع و سودمندی است از مقالات و کتاب‌هایی که تا ۱۳۹۱ پیرامون قرآن به چاپ رسیده‌اند.

او در کنفرانس مهم پژوهش‌های جاری درباب مخطوطات قرآن که اخیراً توسط گروه تاریخ قرآن در کلژ دو فرانس پاریس (College de France) برگزار شده، درباره عناصر ایرانی در کتابت قرآن سخنرانی کرده است.

مرتضی کریمی نیا هم در حوزه علمی قم و هم در دانشگاه تحصیل کرده است. او ابتدا در دانشگاه مفید فلسفه خواند، سپس در دانشگاه تهران دوره کارشناسی ارشد و دکتری را در رشته علوم قرآن و حدیث گذراند.

کریمی نیا از ۱۳۷۷ عضو هیئت علمی بنیاد دایرةالمعارف اسلامی بوده است. او تاکنون در چندین دانشگاه تدریس کرده و از ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ عضو هیئت علمی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی بوده است.

تمرکز اصلی او در سال‌های اخیر بر نسخه‌شناسی قرآن بوده است. او عهده‌دار ترجمه فارسی و مقدمه‌نویسی بر کتاب تازه منتشر شده «مصحف صنعاء ۱» و مسئله خاستگاه قرآن» بوده است.

او در زمینه ادبیات عربی، حدیث، مطالعات قرآنی و تفسیر، مقاله‌های بسیاری نوشته و کتاب‌های متعددی به عنوان مؤلف یا مترجم به چاپ رسانده است؛ از جمله، کتاب‌های: «زبان قرآن، تفسیر قرآن: مجموعه مقالات قرآن پژوهی غربیان» (ترجمه)، «قرآن‌های عصر اموی: مقدمه‌ای در باب کهن‌ترین مصاحف» (ترجمه به همراه آلا

روز چهارم

مصحف مشهد رضوی: سندی تازه در تاریخ قرآن از قرن نخست

مرتضی کریمی‌نیا

قرآن در وضعیت اولیه مصحف مشهد بر اساس نسخه رسمی عثمانی، اما بر اساس ترتیب سوره‌ها توسط ابن مسعود، رونویسی شده است.

مصحف مشهد رضوی یا (Codex Mashhad) در کتابخانه آستان قدس رضوی، متشکل از نسخه‌های خطی کهن به شماره‌های ۱۸ و ۴۱۱۶ است که در اصل یک قرآن کامل را تشکیل می‌داده‌اند اما به دلایلی نامعلوم از هم جدا افتاده‌اند. این کهن‌ترین اثر قرآنی در ایران، و حجیم‌ترین نسخه حجازی در قطع عمودی (با ۲۵۲ برگ) در سراسر جهان است که تاکنون می‌شناسیم؛ به همین خاطر، این مصحف احتمالاً یکی از مهم‌ترین اسناد برای درک ما از تحولات تاریخ متقدم متن قرآن است. ترکیبی از تمام ویژگی‌های این مصحف به‌طور کلی در چند نسخه از قرآن‌های اولیه که به سبک حجازی نوشته شده است، یافت می‌شود.

با توجه به متن، قواعد املائی، قرائت‌های گوناگون، ویژگی‌های رسم الخطی و ترتیب سوره‌ها، می‌توان به این نتیجه رسید که بخش عمده این مصحف در دوران بسیار متقدم، احتمالاً در قرن اول/هفتم، رونویسی شده است. با این حال، برخلاف سایر نسخه‌های خطی متقدم قرآن، کل

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز چهارم

هادی تقوی

پژوهشگر مستقل، ایران

هادی تقوی پژوهشگری مستقل در مطالعات بین‌ادیانی است که کارشناسی خود را در رشته مهندسی برق در دانشگاه شریف و کارشناسی ارشد را در رشته ادیان و عرفان تطبیقی در دانشگاه تهران گذرانده است. او چندین مقاله در دو زمینه مطالعات تطبیقی اسلامی-بیزانسی و مطالعات متنی- زبان‌شناختی تورات عبری منتشر کرده است.

لحاظ تاریخی قیصری را که در روایت اسلامی جد نرجس معرفی شده با سزار بارداس (درگذشته در ۸۶۶ میلادی/ ۲۴۵ هجری) تطبیق دهد. جدیدترین مقاله این حوزه، با عنوان «قیصر بارداس و زلزله کنستانتینوپل: نقل‌های مختلف واقعه در منابع عربی و بیزانسی» جزئیات زلزله‌ای در کنستانتینوپل یا قسطنطنیه (استانبول فعلی) را بررسی کرده است. این بررسی تطبیقی نشان می‌دهد بیشتر جزئیاتی که بنا به روایت‌های اسلامی در جریان این زلزله در کاخ قیصر رخ داده، نقلی موازی نیز در منابع بیزانسی دارد.

او در پژوهش‌های تطبیقی اسلامی-بیزانسی خود، درباره تبار تاریخی مادر امام دوازدهم شیعیان بر اساس تواریخ بیزانسی به یافته‌های جدیدی دست یافته و بیشتر یافته‌های خود را به همراه احسان، پژوهشگر مستقل به انتشار رسانده است. در آن میان مقاله‌ای شایان ذکر است که با عنوان «یک گزارش عربی مغفول از یک بانوی سلطنتی بیزانسی» در مجله مهم المساق منتشر گردید و در ۲۰۲۱ جایزه مقالات برتر انجمن مطالعات قرون وسطای مدیترانه‌ای را برنده شد. او در این مقاله تلاش کرده به

روز چهارم

نسبت مجنون و راعنا به پیامبر: دریافتی از هوشع بر اساس قرآن

هادی تقوی

تا جای ممکن به بازسازی برداشت و ویرایشی از کتاب مقدس که در مدینه پیش از اسلام در دسترس حاخام‌های مدینه بوده پردازیم.

تاکنون، یکی از مبهم‌ترین قسمت‌های تنخ، آیه هفتم از باب نهم کتاب هوشع بوده است. ارائه حاضر قصد دارد ادبیات آخرالزمانی نویهودی تاثیر یافته از اسلام و اشعار عبادی دوران باستان متاخر را با گزارش‌های قرآنی از اتهامات حاخام‌ها علیه پیامبر مقایسه کند و از این رهگذر، به چگونگی فهم و پذیرش یهودیان متقدم‌تر از این آیه (هوشع، ۹: ۷) پردازد. این بررسی، پیوندهای ریشه‌ای و معنایی را بین عبارات قرآنی راعنا و مجنون، و عبارات توراتی (هوشعی) ۱۶۷ و ۱۶۸ نشان می‌دهد. این امر توجه‌مان را بر اطلاعات جدیدی از تاریخ ویرایش هوشع ۹: ۷ معطوف می‌کند و تا حد ممکن، پژوهش انتقادی متنی قبلی را بسط و پرورش می‌دهد.

در این تحقیق با بررسی قرابت متنی قرآن و کتاب هوشع، این فرضیه مطرح می‌شود که قرآن از سویی بازتاب دهنده فهم اهل کتاب از عهدین است و از سوی دیگر، خوانشی کهن از متن عهدین را ارائه می‌دهد. همچنین در این ارائه، در پرتو برخی از آیات قرآن به دنبال آن هستیم که

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز چهارم

خوان کول

دانشگاه میشیگان، آمریکا

کتاب «محمد: پیامبر صلح در گرماگرم ستیز امپراطوری‌ها» از آثار مهم کول به شمار می‌رود. این کتاب، با روشی بدیع از قرآن و پیمان مدینه (عهد الامة) برای استخراج تاریخ زندگی پیامبر استفاده کرده و کتب سیره را به عنوان منابع دست دوم در نظر گرفته است. او در این کتاب، تصویری مسیح‌گونه از پیامبر ارائه داده و نتیجه گرفته است که پیامبر در دوران جنگ میان دو امپراطوری ساسانی و روم، با رویکردی صلح‌طلبانه به ترویج صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز میان ادیان پرداخته است. کول در این کتاب تلاش کرده تا نشان دهد پیامبر اسلام همواره خواستار و مبلغ صلح و همزیستی میان گرایشهای متفاوت دینی در جامعه بوده و هنگامی گفتمان تهاجمی در رفتار و گفتار وی شکل گرفته که با تهاجم اشراف بت پرست مکه و آزار و اذیت آنها روبه‌رو شده است.

خوان کول در ۱۹۷۸ از دانشگاه آمریکایی قاهره مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته مطالعات اسلامی و خاورمیانه دریافت کرده و در ۱۹۸۴ در رشته مطالعات اسلامی در دانشگاه کالیفرنیا (UCLA) مدرک دکتری را گرفته و از همان سال استاد دانشگاه میشیگان است.

او عضو انجمن مطالعات خاورمیانه آمریکای شمالی است و همچنین در سال ۲۰۰۶ رئیس این نهاد سرشناس بوده است. او برنده جایزه‌های زیادی از جمله کمک هزینه پژوهشی آژانس وقف ملی برای علوم انسانی در سال ۱۹۹۱ برای مطالعه اسلامی شیعی در ایران بوده است. همچنین او برای سال‌های متمادی، ویراستار مجله مطالعات خاورمیانه بوده است.

او در ابتدای مسیر پژوهشی مشغول مطالعه درباره بهائیت بود. پس از آن، تمرکز اصلی خود را بر مطالعات خاورمیانه گذاشت و مقالات زیادی درباره اسلام در ایران و شبه قاره هند در سده‌های میانی نوشت. اما از حدود ده سال پیش تا امروز تمرکز اصلی او بر پژوهش درباره پیامبر اسلام در باستان متأخر است.

روز چهارم

مجازات زنا در حقوق رومی متأخر و قرآن

خوان کول

مربوط به بی‌اخلاقی جنسی، در پرتوی زمینه‌ی رومی نزول این آیات، تا اندازه‌ی زیادی بهتر فهمیده خواهد شد.

ین ارائه به بررسی چهار آیه قرآن در مورد رابطه جنسی نامشروع (زنا) می‌پردازد: آیات ۱۵ و ۱۶ و ۳۴ سوره نساء و آیات ۲ تا ۵ سوره نور. و این فرضیه را مطرح می‌سازد که این آیات را در پرتو قانون‌گذاری امپراتور ژوستینیانوس (م. ۵۶۵ میلادی) بهتر می‌توان درک کرد. این قوانین ژوستینیانوس در ابتدا تنها در امپراتوری روم وضع شده بود اما بعدتر در منطقه‌ای در شرق رود اردن و شمال حجاز نیز اعمال شد.

به ویژه، قانونی که در کتاب *Novellae Constitutiones* در قوانین سال ۵۵۶ میلادی در بخش ۱۰:۱۳۴ آمده، حاوی احکامی در مورد زنا است که شبیه به قانون قرآن است. در این ارائه، نشان داده می‌شود که دغدغه‌ی قرآن در این موضوع، بیشتر مربوط به بی‌اخلاقی آشکار جنسی و شاید فحشا (فاحشه، زنا) است که در آن عمل، فرد آشکارا معیارهای جامعه را نادیده می‌گیرد؛ و همچنین آیه ۳۴ سوره نساء مجازات‌های بسیار خفیف‌تری را برای یک رابطه مخفیانه توصیه می‌کند (نشوز). احکام قرآنی

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز پنجم

طلوع خادم الشریعه

دانشگاه پادربورن، آلمان

طلوع خادم الشریعه دانش آموخته رشته مطالعات عربی در دانشگاه آزاد برلین است. او دکتری خود را در دانشگاه پادربورن آلمان در رشته الهیات اسلامی، تفسیر قرآن گذرانده و پایان نامه ای با عنوان «مطالعه نقد متنی قرآن، مبانی نظری و پرسش های عملی» نوشته است که بابت آن برنده کمک هزینه پژوهشی مؤسسه AIWG در ۲۰۲۰ شده است.

از خادم الشریعه مقاله ای در کتاب بحث درباره عیسی (Streit um Jesus) چاپ ۲۰۱۶ انتشارات بریل به چاپ رسیده است که عنوان آن چنین است: «مسیح شناسی - پیامبر شناسی - امام شناسی: دگرگونی های کلامی در دوران باستان متأخر در پرتو رویکردهای تفسیری به گونه شناسی و اثبات نبوت.»

او در پروژه کورپوس کورانیکوم (Corpus Coranicum) دستیار پژوهشی بوده، در دانشگاه کاتولیک علوم کاربردی تدریس کرده، و همزمان در مؤسسات گوناگون در زمینه تحقیقات قرآنی و گفتگوی بین ادیان مدرس آزاد بوده است.

روز پنجم

مطالعات تطبیقی نقد متن قرآن: نگاهی فیلولوژیکی، الهیاتی و هرمنوتیکی

طلوع خادم الشریعه

اهداف زیر در این ارائه دنبال می شود:

۱. معرفی نقد متنی (Textual Criticism) به طور کلی از منظر فلسفی.

۲. بررسی دیدگاه های سنتی علوم قرآنی در این زمینه.

۳. بررسی فلسفی، کلامی و هرمنوتیکی نقد متنی بر قرآن.

سؤال کلی ارائه این است که نقد متنی قرآن برای الهیات اسلامی چه معنایی دارد و چه نتایجی می تواند برای ذهن مسلمان داشته باشد.

این نشست در قالب کارگاه آموزشی برگزار خواهد شد.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز پنجم

خداداد رضاخانی

دانشگاه لایدن، هلند

خداداد رضاخانی مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته تاریخ در مدرسه اقتصاد لندن گذرانده است. او در ۱۳۸۹ دکتری خود را در رشته تاریخ باستان متأخر ایران از دانشگاه کالیفرنیا در لس آنجلس (UCLA) دریافت کرده و عنوان رساله اش «امپراطوری ها و میکروسیستم ها: اقتصاد منطقه ای باستان متأخر در آسیای مرکزی و غربی، ۵۰۰ تا ۷۵۰ م» بوده است.

او پس از دکتری به عنوان پژوهشگر و استاد مهمان در مدرسه اقتصاد لندن، مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی در دانشگاه لندن و دانشگاه آفاخان در انگلستان به تدریس مشغول شد و در این حین مدتی نیز استاد مدعو دانشگاه نوادا بود. او همچنین از ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ پژوهشگر بنیاد هومبولت در دانشگاه آزاد برلین گردیده، سپس از ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰ استاد مهمان و پژوهشگر ارشد تاریخ ایران در دانشگاه پرینستون بوده است.

تمرکز اصلی او بر دوران باستان متأخر در ایران و آسیای میانه، به ویژه امپراطوری ساسانی است. او که ویراستار پروژه ساسانیکا است، رویکردی تطبیقی به تاریخ جهان دارد. آثار پرشماری در زمینه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خاور نزدیک در دوران باستان متأخر از او منتشر شده است. همچنین باورهای رایج ایرانیان درباره تاریخ

باستان و هویت آریایی را ارزیابی کرده و چند پژوهش درباره آن انجام داده است.

از رضاخانی چندین کتاب منتشر شده است. کتاب «بازخوانی (ReOrienting) ساسانیان: شرق ایران در باستان متأخر» در ۲۰۱۷ در انتشارات دانشگاه ادینبرا به چاپ رسید و سال بعد در جایزه کتاب احسان یارشاطر شایسته تقدیر شناخته شد. کتاب دیگر او «رویدادنامه ساسانی موسوم به رویدادنامه خوزستان: روایتی از آخرین سالهای پادشاهی ساسانی» در ۲۰۱۶ در نشر حکمت سینا منتشر شده است. «کاوشی درباره یک امپراطوری: ایران هخامنشی در لانگ دوره» (Longue Durée) کتاب دیگر او و تورج دریایی و علی موسوی است که در ۲۰۱۴ منتشر شده است. «از جیحون تا فرات: دنیای ایران باستانی متأخر» را نیز به همراه تورج دریایی در ۲۰۱۶ به چاپ رسانده است.

روز پنجم

اسلام متقدم در گستره امپراتوری ساسانی: منابع و شواهد

خداداد رضاخانی

عراق، جنوب ایران، سوریه و فلسطین و مصر را روشن می کند و توضیح می دهد که چگونه سریع به موفقیت رسیدند.

مطالعه توسعه خلافت در اوایل قرن هفتم معمولاً بر اساس منابع روایی حاصل از خود سنت اسلامی است. این ها، که معمولاً روایت های طبری، بلاذری و دینوری است، ساختار روایی مناسبی را ارائه می دهند که در آن بیشتر رویدادهای پیشین به زیبایی در حرکت پیروزمندانه سلطه اسلام بر منطقه گنجانده می شوند. مسائل و مشکلات و ناهمواری ها اساساً متأثر از این روایت غایت شناختی شده و تحلیل انتقادی وقایع را غیرممکن می سازند. این مقاله این روایت را به صورت انتقادی و در چارچوب دیگر (ارمنی، سریانی، فارسی میانه و غیره) بررسی می کند.

منابع برای نشان دادن چگونگی وقوع فتوحات اولیه اسلامی در عراق و جنوب ایران از سکه استفاده می کنند. آن ها نشان می دهند که نمی توان فتوحات اولیه را از غزوه های محمد و از جنگ های ساسانی و بیزانسی ۶۳۰-۶۰۲ جدا کرد. این مقاله با قراردادن پیشرفت های اولیه خلافت در چارچوب آنچه در آن زمان می گذشت و با نگاهی به افراد متولی ساخت سکه، چگونگی فتوحات در

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز پنجم

سيف الدين كارا

دانشگاه تورنتو، کانادا

سيف الدين كارا در ۲۰۱۵ مدرک دکتری خود را در رشته مطالعات اسلامی از دانشگاه دورهام انگلستان دریافت کرده است. او عضو هیئت مدیره شورای آمریکایی مطالعات جوامع اسلامی و عضو مؤسسه آموزش عالی پیشرفته بریتانیا (Advance HE) است. همچنین پیش از این استاد دانشگاه دورهام بریتانیا و استادیار کرسی امام علی در مدرسه علمی هاتفورد ایالات متحده (Hartford Seminary, US) بوده است.

موضوعات محبوب او برای پژوهش عبارت‌اند از: تاریخ اسلام نخستین، مطالعات قرآنی، مطالعات حدیث، تشیع، روابط سنی-شیعی، روابط اسلامی-مسیحی، حقوق اسلامی و اسلام و مسلمانان در اروپا.

کارا تا کنون در زمینه‌هایی چون معرفی اسلام شیعی، تاریخ متنی قرآن، زندگانی پیامبر، اسلام و حقوق بشر، اسلام و مسلمانان در جهان مدرن و مسائل سیاسی-اجتماعی در اندیشه اسلامی به تدریس پرداخته است.

او مقالات پرشماری در مجلات گوناگون دارد؛ از جمله مقاله‌ای درباره مصحف علی بن ابی‌طالب در مجله مطالعات خاور نزدیک (Journal of Near Eastern Studies, 2016). مقاله‌ای درباره تجمیع قرآن در اندیشه متقدم شیعی در مجله انجمن سلطنتی آسیایی

(Journal of the Royal Asiatic Society, 2016) و

همچنین مقالاتی درباره اسلام در دنیای معاصر در مجله جهان اسلام (Muslim World) و مجله امور اقلیت مسلمانان (Journal of Muslim Minority Affairs.).

کارا نویسنده کتاب «در جستجوی مصحف علی بن ابی‌طالب: تاریخ و سنت‌های قدیمی‌ترین نسخه قرآن» است و اکنون در حال نوشتن کتابی با عنوان «تمامیت متنی قرآن: روایات تاریخی اهل سنت و شیعه در باب تحریف» است که در انتشارات دانشگاه ادینبرا به چاپ خواهد رسید.

روز پنجم

مسئله تحریف قرآن بر اساس روایات سنی و شیعه

سیف الدین کارا

دستاورد روش‌شناختی هنوز به‌درستی مورد توجه قرار نگرفته است. برخی از این عدم توجه به درک نادرست توانایی تحلیلی این روش مربوط می‌شود. اما بیشتر آن ناشی از تعصبات استعماری است که مفروضات خاصی در مورد خاستگاه اسلام دارد.

تحقیقات در حال انجام من جسورانه در تلاش است تا اهمیت دستاورد روش‌شناختی موتزکی و شولر را حمایت و تقویت کند. این نشان می‌دهد که چگونه می‌توانیم با تحلیل نظام‌مند و گسترده سنت‌های مسلمانان در مورد یکپارچگی متنی قرآن، درک خود را از تاریخ قرآن و اسلام بیشتر کنیم. همچنین درگیر کردن گزارش‌های سنی و شیعی، اهمیت رویکرد کل‌نگر به تاریخ اولیه اسلام را به‌طور کلی نشان می‌دهد. این ارائه برخی از یافته‌های اولیه تحقیق من را مطرح می‌کند.

مطالعات دیرینه نگاری و کتاب‌نگاری اخیر، درک ما را از تاریخ متنی قرآن به میزان قابل‌توجهی افزایش داده است. با این حال، پیشرفت درزمینه مطالعات حدیث که یکی از منابع اولیه اسلامی برای درک تاریخ اولیه اسلام و قرآن است محدود بوده است. مطالعات حدیثی هنوز با این آسیب ناشی از نظریه «بازگشت» ساخت، دست‌وپنجه نرم می‌کنند.

این نظریه به طرزی ناعادلانه مطالعات حدیثی را برای بیش از یک قرن متوقف کرد و باعث تعصب و بی‌اعتمادی ناموجه نسبت به منابع مسلمان شد. مرحله‌ای بود که دانشمندان کتاب مقدس بیش از یک قرن پیش با آن مواجه شدند. البته آثار دانشمندانی مانند یُنبل، موتزکی و شولر کمک‌های اساسی به این حوزه داشته‌اند، به‌ویژه معرفی روش تحلیل متن‌اسناد توسط موتزکی و شولر تحولی خارق‌العاده بود. آن‌ها همواره نشان داده‌اند که اغلب می‌توان از احادیث برای استخراج اطلاعات تاریخی معنادار درباره اسلام اولیه و قرآن استفاده کرد. با این وجود، اهمیت این

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز ششم

ایهاب بدیوی

دانشگاه لایدن، هلند

او دکترای خود را در ۲۰۱۴ از دانشگاه اکستر انگلستان دریافت کرده است. در دانشگاه لایدن، مدیر مرکز تاریخ و اندیشه اسلامی و یکی از بنیان‌گذاران مرکز مطالعات باستان متأخر و سده‌های میانه است.

بدیوی سه سال مدرّس تاریخ تفکر اسلامی و ایرانی در دانشگاه اندروز بوده است. او از ۲۰۱۶ تاکنون استادیار فلسفه عربی در سده‌های میانه و تاریخ تفکر اسلامی در دانشگاه لایدن است و در همین دانشگاه به تدریس فلسفه در سده‌های میانه، فاسفه عربی و درس‌هایی مانند مطالعات تشیع، زبان عربی کلاسیک و تاریخ اسلام در سده‌های میانه پرداخته است.

او آثار زیادی از جمله درباره جلال‌الدین دوانی، علامه طباطبایی، سید جمال‌الدین افغانی و مکتب فلسفی اصفهان منتشر کرده است.

ایهاب بدیوی به همراه سجاد رضوی ویراستار دستینه آکسفورد درباره اسلام شیعی است.

روز ششم

مطالعات تطبیقی یکتاپرستی در اسلام نخستین

ایهاب بدیوی

بر اساس آنچه تاکنون می‌دانم، فکر می‌کنم که در آغاز قرن هفتم و پیش از اسلام، حداقل چهار نوع دین عربی در مکه وجود داشته است. در همین راستا، من همچنین در مورد تنش در جهان‌بینی قرآنی، از یک سو با یک الهیات توحیدی رادیکال غیرقابل قبول سازش‌ناپذیر، و از سوی دیگر، میان یک نظامی الهیاتی سهل‌گیرتر که آن را بت‌پرستی قرآنی متعالی می‌نامم، بحث خواهم کرد.

امیدوارم نشان داده شود که یکتاپرستی قرآنی که بعداً توحید نامیده شد، به مدل‌های تعالی‌گرایی متأخر در آتن و نوافلاطونی اسکندریه بسیار نزدیک‌تر است تا جسم‌گرایی ناپخته که برخاسته از مفاهیمی مانند تثواورانیوی است.

مشرکان در قرآن بدون شک مخالفان اصلی حضرت محمد (ص) در مکه هستند و ممکن است سرسخت‌ترین مخالفان فکری او باشند. به‌طور کلی، آن‌ها خداپرست بودند و به خدایی متعالی معتقد بودند، چیزی که قرآن نیز به آن اذعان دارد. با این حال، منابع ادبی متأخر مسلمانان، آن‌ها را بت‌پرستان و مشرکانی متمرّد به تصویر کشیده است. این نکته آخر عجیب است، به‌ویژه اینکه بر اساس کتیبه‌ها و منابع ادبی غیرمسلمانان بت‌پرستی در این منطقه پس از قرن پنجم میلادی از بین رفته است. اتفاقی که خاویر تیکسیدور آن را گرایش به سوی توحید نامیده است.

در این ارائه، گزارش‌های سنتی مسلمانان از مشرکون مکه در قرن هفتم میلادی دوباره بررسی خواهد شد. با استفاده از قرآن و سایر متون عربی قبل از تبدیل شدن آن به متونی مقدس، نشان داده می‌شود که به اصطلاح «مشرکین» عربستان آن بت‌پرستان و مشرکین سرسختی نبوده‌اند که سنت می‌گوید.

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز ششم

النور سلار

پژوهشگر مستقل، فرانسه

کتاب‌های گوناگون دارد. همچنین بارها به عنوان نویسنده با برخی خبرگزاری‌های فرانسوی و جهانی مانند گاردین همکاری کرده است.

تخصص او بررسی نسخه‌های خطی در نخستین سده‌های پس از ظهور اسلام است. یکی از کارهای مهم او در این زمینه، پژوهش یک نسخه پالمپست (نسخه پوستی با متنی پاک‌شده و متنی بازنویسته) است که لایه رویین آن متن یک قرآن از قرن هشتم و لایه زیرین متنی قبطی از کتاب تثبیه بایبل است.

او در ۲۰۰۷ مدرک کارشناسی خود را در ادبیات و تمدن عرب از مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی در پاریس گرفته است و سپس در ۲۰۰۸ مدرک زبان آگدی را از دانشگاه کاتولیک پاریس و زبان سریانی را از ENS در پاریس دریافت کرده است.

سلار در همان سال کارشناسی ارشد خود را در زبان، ادبیات و تمدن عربی از مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی پاریس گذراند.

سپس در ۲۰۱۵ دوره دکتری خود را با نوشتن رساله‌ای با عنوان «انتقال نسخه‌های خطی قرآن: مطالعه مجموعه‌ای از نسخه‌های خطی قرن دوم/هشتم» به پایان رساند.

او در چندین پروژه پژوهشی، از جمله پساکتری در Collège de France، مشارکت کرده و از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۳ در مؤسسه ملی زبان‌ها و تمدن‌های شرقی عهده‌دار تدریس «روش‌شناسی مطالعات اسلامی و علوم اجتماعی» بوده است.

سلار آثار پرشماری از تئنگاری و مقاله تا فصل‌هایی در

روز ششم

پالیمپست صناعا: مادیت بخشی به مصاحف صناعا

النور سلار

غیرعثمانی متقدم را نشان می‌دهد، دارای شباهت‌هایی با به اصطلاح «مصاحف الصحابه» است.

پالیمپست صناعا (مصحف صناعا ۱) که یکی از مهم‌ترین اسناد در تاریخ انتقال قرآن به حساب می‌آید، به دلیل متن زیرین منحصربه‌فردش (یعنی متن محوشده) که در هر دو نسخه با نسخه متعارف در جمله‌بندی و ترتیب سوره‌ها متفاوت است، قابل توجه است. تا به امروز، این متن تنها شاهد یک سنت متنی مجزا از صدها نسخه‌خطی متقدم قرآن است که در آنها متن شبیه به ولگاته است.

با این حال، به عنوان یک سند چندتکه، مطالعه پالیمپست صناعا دشوار است و کانون فرضیه‌های مختلفی در مورد ماهیت و عملکرد آن بوده است.

پژوهش حاضر به دنبال توصیف فیزیکی مصحف صناعا ۱، از جمله متن زیرین، و ارائه تصویری کلی از ظاهر اولیه آن و همچنین دیدگاه‌های جدید در مورد سازمان متنی آن است. تجزیه و تحلیل انجام شده در اینجا نشان می‌دهد که قطعات در واقع یک مصحف کامل را تشکیل می‌دهند، و مصحفی که پس از بازسازی، متن

مدرسه تابستانه

سخنرانان مدعو

روز ششم

محسن گودرزی

دانشگاه هاروارد، آمریکا

حسن گودرزی کارشناسی ارشد را در دانشگاه استنفورد و دوره دکتری را در دانشگاه هاروارد گذرانده است. او پیشتر در دانشگاه مینسوتا به تدریس پرداخته و از ۲۰۲۱ استاد هاروارد است.

او پژوهشگر مطالعات قرآنی و تاریخ اسلام متقدم است و به زمینه‌های گوناگون پژوهش از جمله تفسیر، کلام و فقه علاقه دارد. تمرکز پژوهش‌های او بر اندیشه اسلامی و جنبه‌های اجتماعی ظهور اسلام به‌ویژه در بررسی قرآن و ارتباط آن با ادبیات باستان متأخر و تاریخ متنی آن است.

گودرزی آثاری درباره جنبه‌های الهیاتی و حقوقی قرآن در ارتباط با عهدین و ادبیات پساعهدینی، و همچنین انعکاس آن در تفاسیر و تکوین متنی آن (its textual genesis) نوشته است.

گودرزی به همراه بهنام صادقی مقاله مفصل «صنعا ۱ و ریشه‌های قرآن» را نوشته است که در ۲۰۱۲ در مجله

پرسابقه Der Islam به انتشار رسید. او در مجموعه مقالاتی که توسط انتشارات بریل در ۲۰۱۹ منتشر شده است، مقاله‌ای با عنوان «الهام، اندیشه و تفسیر کتاب (قرآن) در اسلام پساکلاسیک» دارد. در همان سال مقاله دیگری نیز در عربیکا با عنوان «نیای اسماعیل: شجره‌نامه، عهد و هویت در صدر اسلام» منتشر کرده است.

او اکنون در حال نوشتن مقاله‌ای درباره سوره مائده و تکیه‌گذاری‌ای درباره جهان‌بینی قرآن است که قرائتی جدید از عناصر اصلی جهان‌بینی قرآن به دست می‌دهد.

روز ششم

تفسیری نو از مفهوم حنیف در قرآن

محسن گودرزی

باگذشت زمان، حنیف نه با «بت پرستی» به عنوان یک مفهوم انتزاعی، بلکه با پرستش مذهبی عرب پیوند خورد. هنگامی که پیامبر کعبه و مناسک آن را پذیرفت، برخی از یهودیان یا مسیحیان او و پیروانش را حنیف نامیدند. در پاسخ، قرآن استدلال کرد که حضرت ابراهیم خود حرم و مناسک آن را بنا نهاد. پس او حنیف بود اما مشرک نبود.

این مقاله استدلال می کند که مفاهیم محوری قرآنی دین، اسلام و حنیف دارای ابعاد مذهبی مهمی هستند. واژه دین اغلب به «آیین مذهبی» ترجمه می شود، اما استفاده از آن در قرآن و اشعار اولیه عربی نشان می دهد که اغلب به پرستش خدا در محیط های مذهبی مربوط می شود.

اسلام مرتبط با دین است که به طور کلی به عنوان «تسلیم» در برابر خدا شناخته می شود. من پیشنهاد می کنم که اسلام به معنای «سرسپردگی کامل» به خداوند است، گاهی به معنای وجودی (ارادت معنوی و عملی فرد به خدا) اما گاهی به معنای عبادی (تقدیم دعا و نذری فقط برای خدا، یعنی عدم پرستش خدایان دیگر).

در نهایت، استدلال می کنم که حنیف در قرآن به معنای «عبادت کننده مذهبی» است. این معنا احتمالاً توسط برخی از مسیحیان و یا یهودیان در مورد آن دسته از ساکنان حجاز که به عبادت مذهبی می پرداختند، به کار می رفت که آن ها را در نظر یهودیان و مسیحیان «بت پرست» می کرد.

دومین مدرسه تابستانی انکاس

اسلام در دوره نخستین

قرآن ■ حدیث ■ سیره ■ جامعه باستان متاخر ■

۳ تا ۱۸ شهریور ۱۴۰۱ (پنج شنبه‌ها و جمعه‌ها) ■

UNIVERSITY OF
EXETER

برگزارکنندگان:

نورا اشمید
دانشگاه آکسفورد

هادی تقوی
پروفسور مستقل

آلیا وحیدنیا
پروفسور علم‌های انسانی و مطالعات فرهنگی

مارین فان‌پوتن
دانشگاه لایپز

هولگر زنتگراف
دانشگاه توپینگن

جهت کسب اطلاعات بیشتر:
www.inekas.org @inekas
@InekasSchool

Get Informed about us at:
www.inekas.org

Contact us via email:
info@inekas.org

Follow us at Telegram:
[@Inekas](https://t.me/Inekas)

Follow us at Twitter:
[@InekasSchool](https://twitter.com/InekasSchool)

Follow us at Instagram:
[@InekasSchool](https://www.instagram.com/InekasSchool)

Follow us at Aparat:
Aparat.com/inekas